

Posouzení rizik pesticidů se provádí pro nejhorší možné scénáře, říká šéf kontroly Daniel Jurečka

10.8.2020 10:05 | PRAHA (Ekolist.cz) ▶ [Diskuse: 35](#)



Povinnost zemědělce zveřejňovat evidenci o aplikaci přípravků na ochranu rostlin zákonem stanovena není. Ilustrační snímek.

Foto | [Matt Seymour](#) / [Unsplash](#)

Rizika spojená s používáním ochranných postřiků v zemědělství se minimalizují, pokud jsou aplikovány v souladu se zákonnými podmínkami. Případná pochybení a porušení podmínek může v terénu odhalovat inspekce Ústředního kontrolního a zkušebního ústav zemědělského (ÚKZÚZ). Kolik takových kontrol ročně proběhne? A jak vlastně fungují testovací a schvalovací mechanismy prostředků na ochranu rostlin? Máme se jich bát? O kontrolách jsme si povídali s ředitelem ÚKZÚZ Danielem Jurečkou.

Řekněme, že jsem ve své laboratoři vyvinul dočista nový pesticid. A rád bych jej uplatnil na českém trhu. Jaké schvalovací řízení mě čeká?

Nejdříve se musíte podrobně seznámit s odbornými požadavky na dokumentaci. Poté si musíte v akreditovaných laboratořích a výzkumných pracovištích v ČR i ve světě (ne všechna jsou u nás) zaplatit a nechat provést odborné studie a testy. To vám bude trvat několik let. Pak tyto studie sumarizujete, vyhodnotíte a podle závazných metodik posoudíte, zda přípravek a vámi navržené použití splňuje závazná kritéria.

Pokud myslíte, že ano, musíte požádat Evropskou komisi o schválení účinné látky v přípravku. Tento proces trvá 3 roky, je-li dokumentace úplná. Po schválení účinné látky můžete požádat o povolení přípravku v členských zemích. To bude trvat další minimálně rok.

Pokud získáte povolení přípravku, můžete začít za stanovených požadavků přípravek uvádět na trh. Musíte počítat s mnohamilionovými investicemi do studií i celého procesu.

Pokud ale bude přípravek na bázi potravinářských surovin nebo výluhu ze známých bylin, bude proces jednodušší a levnější.

Co tak bývá součástí té odborné dokumentace?

Ve zkratce jde o podklady o složení a vlastnostech účinné látky a přípravku, analytické metody pro stanovení jeho složek v různých prostředích, účinnost přípravku a vliv na ošetřovanou plodinu.

Dále vlivy na necílové organismy, vliv na složky životního prostředí, tedy půdu, vodu, vzduch, vlivy na zdraví lidí, rizika pro osoby, provádějící aplikaci nebo bydlící či se pohybující v okolí aplikace. Rizika pro konzumenty ošetřených rostlin a rostlinných produktů, a to jak lidi, tak zvířata.

Toto odborné hodnocení se u pesticidů zabývá riziky. To znamená, že se hodnotí jednak nebezpečnost, vlastnost koncentrovaného přípravku, a také pravděpodobnost a míra vystavení. Tedy expozice, vliv dávkování, metody aplikace, plodiny a její charakteristiky, počty a termíny aplikací, ředění a tak dále.

Dá se říct, že tenhle výčet možných testů ob stojí ve srovnání s reálnou situací v krajině, po aplikaci pesticidu? Bude insekticid vždy hubit je hmyz a rodenticid vždy jen hlodavce?

Vedlejší vlivy na necílové organismy jsou samozřejmě součástí odborného hodnocení.

Může se lišit předpokládaný vliv postřiku na necílové organismy v případě několikanásobné aplikace?

Se zvyšujícím se počtem aplikací se, samozřejmě, zvyšuje expozice, a tedy i riziko. V předpisech EU se uplatňuje princip předběžné opatrnosti tak, že to, co u přípravku nebylo posouzeno povolovacím úřadem, se považuje za nebezpečné. To platí i pro počet aplikací. Charakter plodiny, způsob aplikace, počet ošetření, dávkování, intervaly mezi aplikacemi a termíny aplikace nelze při hodnocení rizik oddělit a hodnotí se vždy celá jejich kombinace současně.

Jak výrazně se ten vliv může lišit?

Může se stát, že jedna aplikace na jaře je u určité látky nebo plodiny rizikovější než tři aplikace v nižších dávkách v létě.

V naší hantýrce říkáme, že posouzení rizik se provádí pro nejhůrší možné scénáře. Výsledkem hodnocení je i omezení počtu aplikací. Rizikovější přípravky mají uvedeno na etiketě, že jejich účinná látka smí být na tomtéž pozemku použita nejvýše jednou za dva nebo i za tři roky.



Ing. Daniel Jurečka (*1968) vystudoval obor specializace šlechtění rostlin na Mendelově univerzitě v Brně. Na ÚKZÚZ začínal jako řadový referent, postupně se vypracoval až na místo ředitele sekce rostlinné výroby a od roku 2014 je ředitelem ÚKZÚZ.
Zdroj | Archiv Daniela Jurečky

Vyšší počet aplikací, než uvádí etiketa přípravku, je stejně závažným porušením zákona, jako překročení maximální dávky nebo použití v plodině, do níž není přípravek vůbec povolen. Dodržení počtu aplikací je standardní součástí i našich kontrol zemědělských podniků.

Dá se tedy říct, že relativní nezávadnost pesticidů vychází především z toho, zda a jestli jsou správně aplikovány?

Ano, při dodržení zákonných podmínek a pravidel uvedených na etiketě přípravku, v souladu s povolením, je minimalizováno riziko ohrožení zdraví lidí, zvířat a životního prostředí. Splnění těchto podmínek je ověřováno kontrolami ÚKZÚZ.

A lze nějak ověřit v praxi, že vše proběhlo přesně a správně?

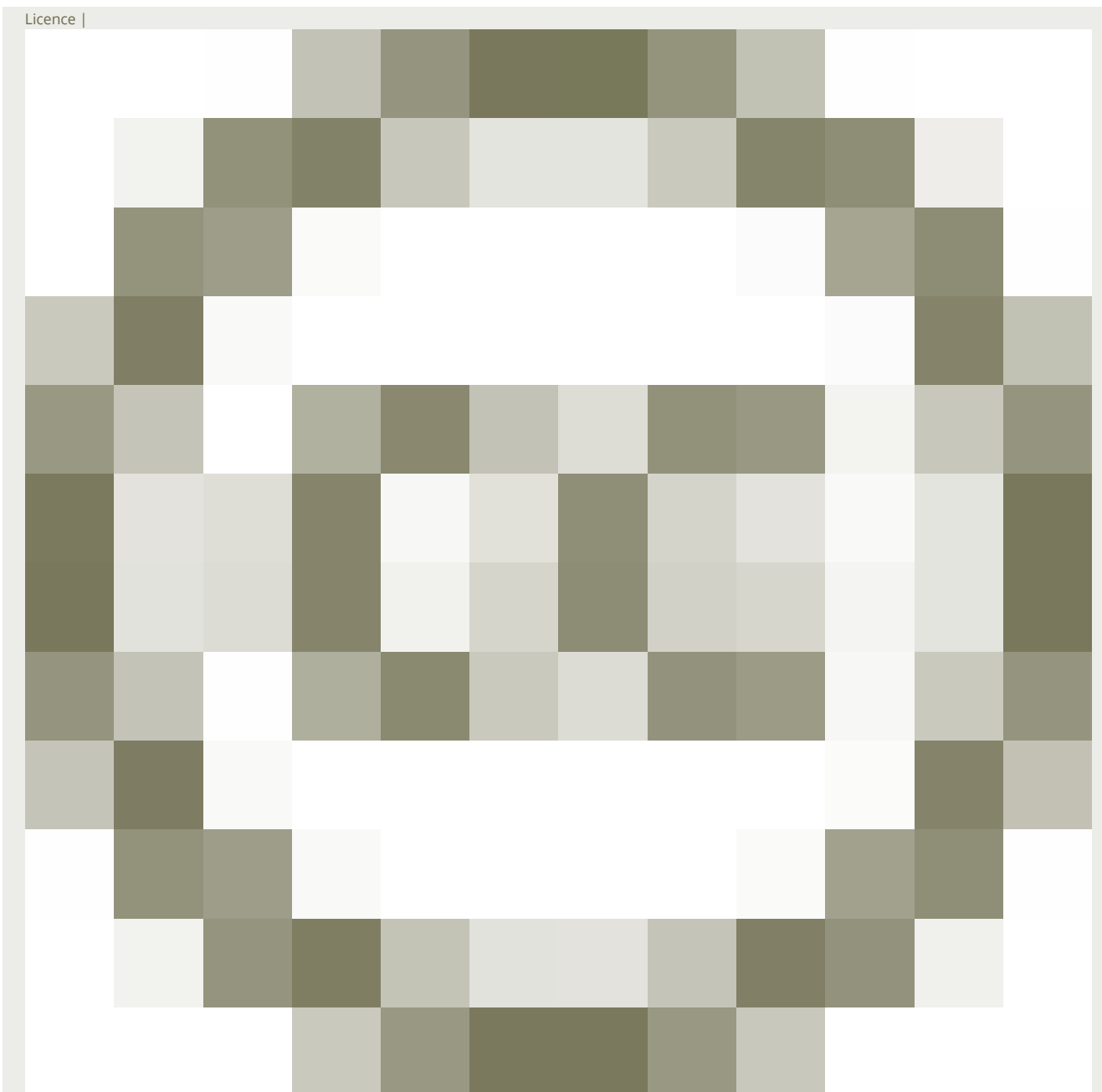
Při kontrolách jsou používány různé techniky a metody pro ověření plnění těchto podmínek. Třeba i přítomnost inspektora přímo při fyzické aplikaci, kontrola evidence použitých přípravků a dalších souvisejících dokladů, odběr vzorků půdy, rostlinného materiálu a postřikové jíchy.

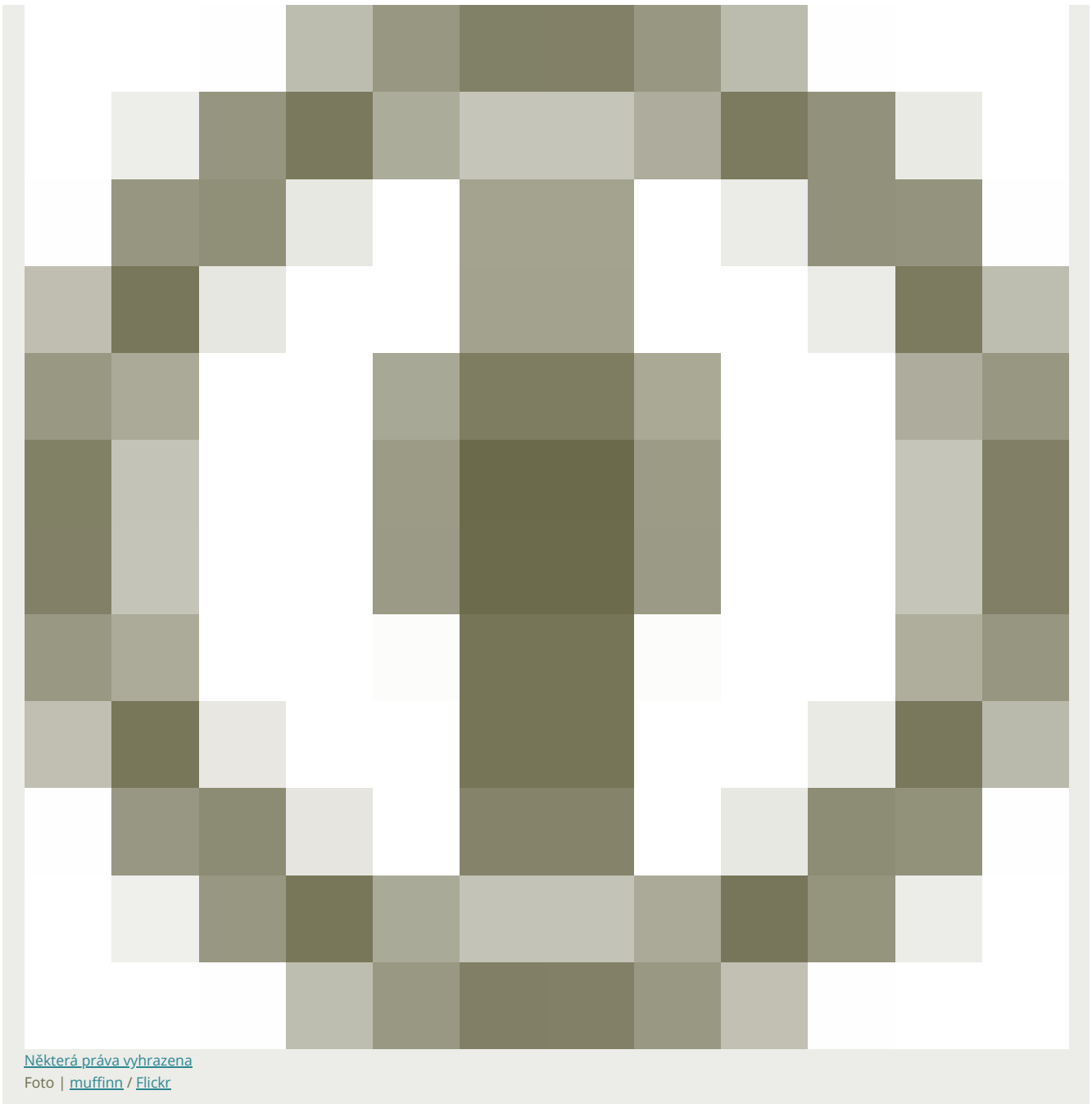
Kolik terénních kontrol vaši zaměstnanci v průměru za rok v terénu udělají?

Kontrol zaměřených přímo na dodržování požadavků pro používání přípravků na ochranu rostlin realizujeme v průměru 1 500 ročně. A jsou to jak plánované kontroly podle analýzy rizika, tak kontroly na základě podnětů.



Nejpřísnější pravidla jsou v EU. Na ilustračním snímku polní postřik ve Velké Británii v roce 2013.





Některá práva vyhrazena
Foto | [muffinn / Flickr](#)

Dá se říct, že v meziročním srovnání udělá ÚKZÚZ více kontrol?

V posledních dvou letech došlo k navýšení zejména s ohledem na mimořádný stav v ochraně rostlin související s kalamitním přemnožením hraboše polního. Bylo nutné realizovat vyšší počet kontrol zaměřených na dodržování podmínek před, při a po aplikaci rodenticidů, kvůli přísným podmínkám nařízení ÚKZÚZ.

Zvyšují se ale i počty dotazů a podnětů fyzických osob souvisejících s aplikací přípravků na ochranu rostlin v oblastech využívaných širokou veřejností a v jejich okolí, kdy se jedná nejen o řešení například stížností na souseda coby fyzickou osobu či zemědělce.

Dá se nějak obecně shrnout, kolik výjezdů v průměru ročně realizujete na základě nějakého podání, stížnosti, žádosti občanů?

Například za období 2017 – 2019 řešil ÚKZÚZ v průměru přibližně 120 podání ročně, stížností týkajících se podezření, že nejsou dodržovány právní předpisy související s používáním přípravků na

ochranu rostlin.

Od 1. 1. do 18. 6. 2020 ÚKZÚZ obdržel 73 podnětů, dotazů a stížností v souvislosti s používáním přípravků na ochranu rostlin. Navýšení lze dát i do souvislosti s medializací tématu přípravků na ochranu rostlin v posledních měsících, kdy je tímto veřejnost masivně ovlivněna.

A kolik pochybení jste za poslední dvě sezóny zaznamenali?

V roce 2018 bylo zjištěno porušení při 32 úředních kontrolách, a v roce 2019 při 48. Tady bych doplnil, že potenciálním předmětem kontrol je více než 30 000 zemědělských podniků.

Co to znamená, když se na mém pozemku podaří chemickou analýzou zaznamenat látky s původem v pesticidech aplikovaných na sousedním poli? Byť by to bylo v minimální koncentraci, já na svém pozemku nechci žádné, a v souladu s tím sám hospodařím.

Pokud byla zjištěna rezidua pesticidů na pozemku, na němž nebyl přípravek na ochranu rostlin aplikován, mohlo dojít k úletu postřikové kapaliny.

Podle § 49 odst. 1 písm. b) zákona č. 326/2004 Sb., nesmí být při aplikaci přípravků na ochranu rostlin zasaženy rostliny a plochy mimo cílovou plochu, na níž se provádí aplikace. Při prokázání této skutečnosti lze uložit osobě, která aplikaci prováděla, sankci.

Nutné je dodat, že u některých účinných látek a jejich reziduí byl zaznamenán dálkový přenos ze vzdálenějších oblastí. Tedy, že zjištěná přítomnost reziduí pesticidů na konkrétním pozemku nemusí být vždy způsobena přestřikem ze sousedícího pozemku.

Dozvim se, jako zvědavý občan, z nějakého veřejně přístupného zdroje informací, kolik Česká republika ročně spotřebuje přípravků na ochranu rostlin?

ÚKZÚZ každoročně zveřejňuje na svých webových stránkách statistiky, které zpracovává v součinnosti se Státním statistickým ústavem. Jedná se o [statistiky spotřeby přípravků na ochranu rostlin](#) a [účinných látek obsažených v přípravcích na ochranu rostlin](#), a statistiky uvádění účinných látek v přípravcích na ochranu rostlin na trh.

Nerad bych hledal problém na každé řešení, ale proč jsou údaje o aplikacích pesticidů v agroděnicích jednotlivých zemědělců z principu neveřejné? Pokud je všichni aplikují stejně správně, v souladu s platnou legislativou, není snad důvod je nějak tajit, ne?

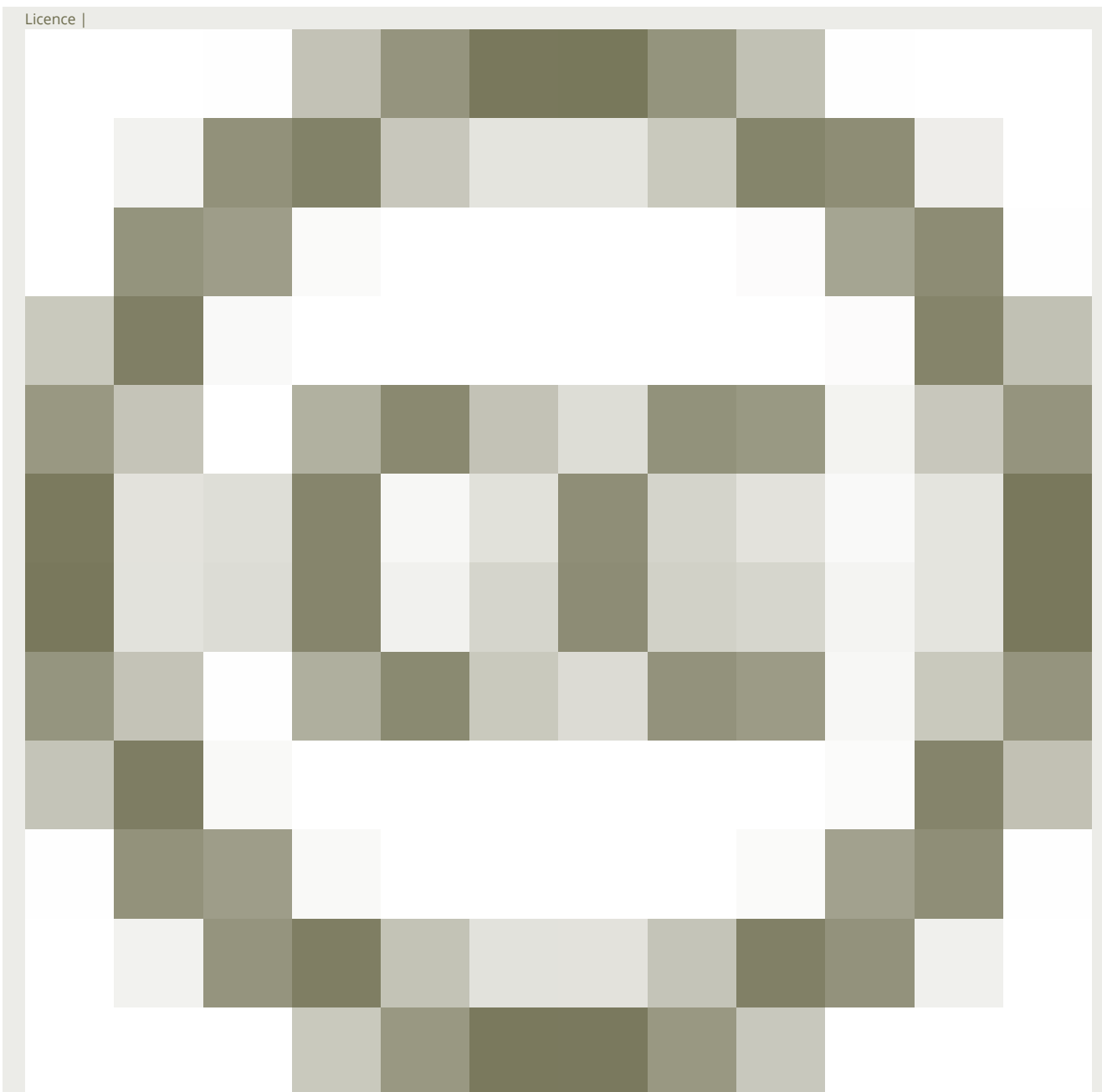
Obecně lze z právního hlediska konstatovat, že v souladu Listinou základních práv a svobod lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

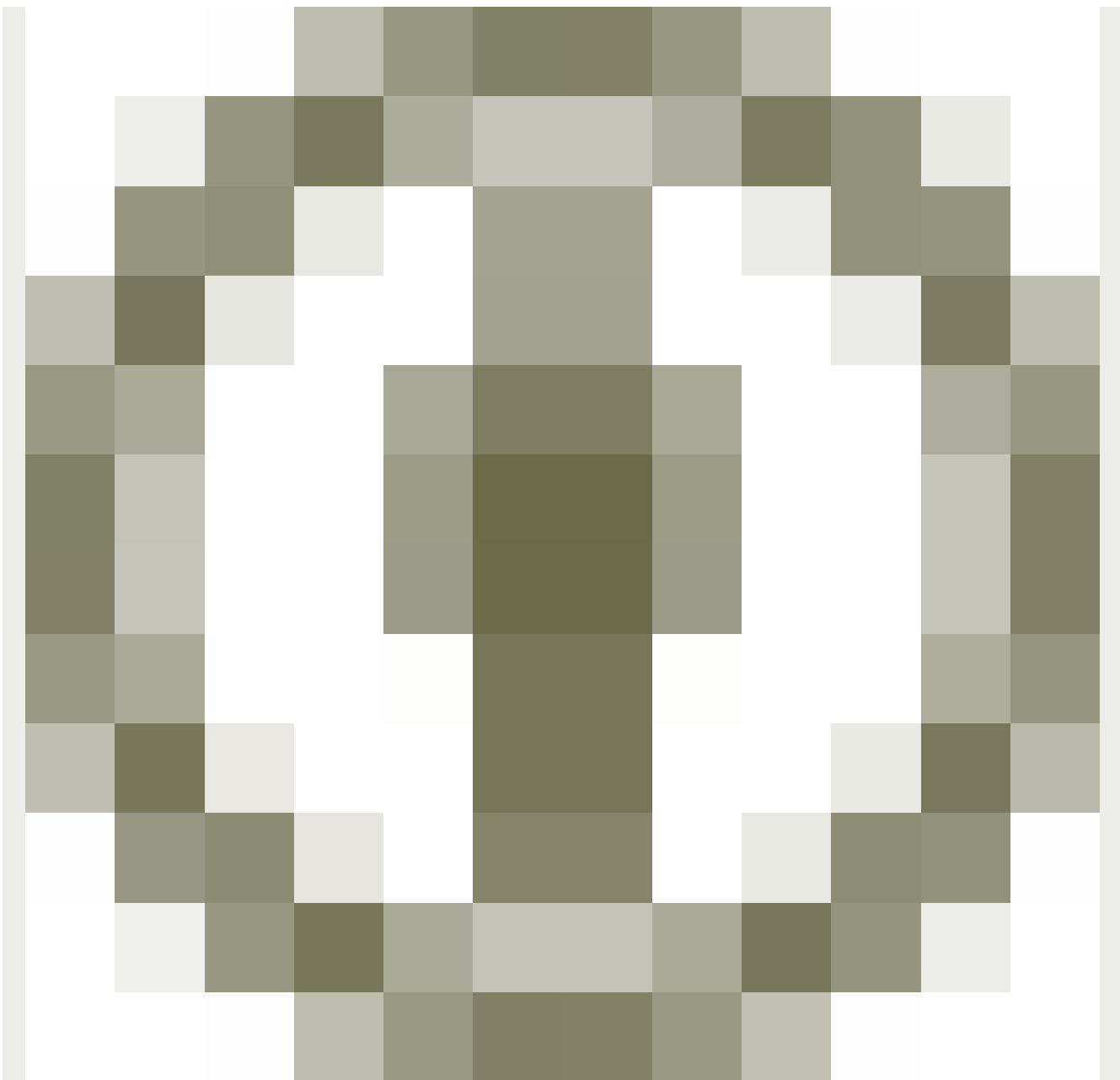
Podle Listiny základních práv a svobod také může každý činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

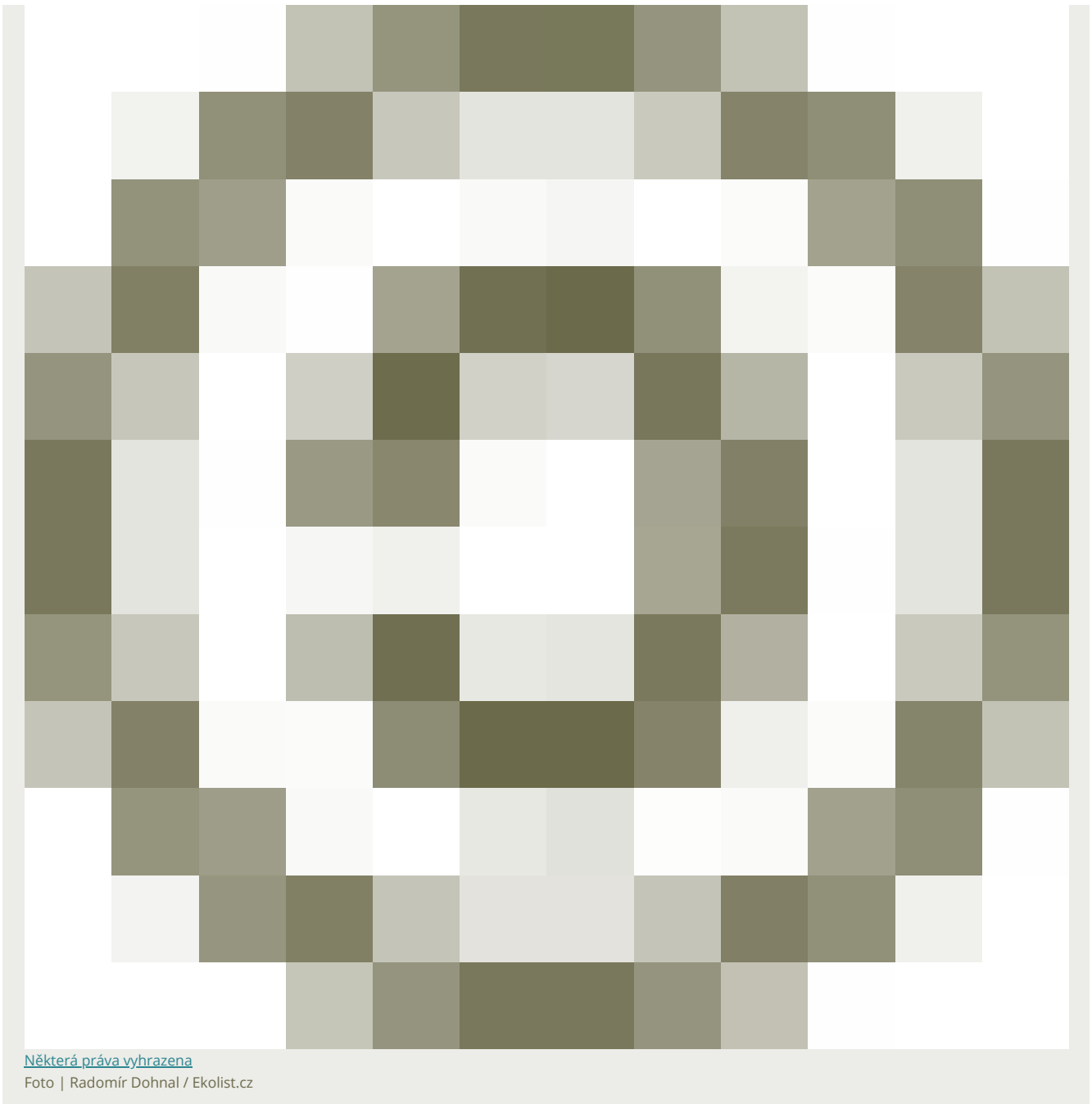
Jakákoli povinnost směřující vůči komukoli tak musí být stanovena pouze zákonem. A povinnost zemědělce zveřejňovat evidenci o aplikaci přípravků na ochranu rostlin zákonem stanovena není.



Lidé mají problém aplikovat na pesticidy stejné měřítko jako na jiná rizika v běžném životě. Na ilustračním snímku postřik českého pole.







[Některá práva vyhrazena](#)

Foto | Radomír Dohnal / Ekolist.cz

Mám tedy jako občan nějaký reálný důvod mít obavy, když v okolí mé zahrady, domu, jsou zemědělské plochy a jsou ošetřovány přípravky na ochranu rostlin?

Lidé mají problém aplikovat na pesticidy stejné měřítko jako na jiná rizika v běžném životě. Jen obavy z těchto jiných rizik nejsou tolik zdůrazňovány.

Například když slyšíte za sebou startovat auto, můžete mít obavy z toho, že do vás narazí. A to přestože toto vozidlo absolvovalo technickou prohlídku a řidič má řidičské oprávnění. Můžete mít obavy z toho, že váš soused způsobí výbuch plynu, a to přestože je jeho plynový sporák nový a plynové vedení řádně zkolaudováno.

Přestože víte, že alkohol je silný karcinogen a konzumace alkoholických nápojů je druhou nejčastější příčinou vzniku rakoviny, možná si občas dáte skleničku vína nebo piva, protože si riziko vyhodnotíte jako přijatelné. Když si přečtete příbalový leták k běžnému léku, dočtete se, že u jedné osoba z nějakého počtu může pozření léku způsobit jaterní kolaps.

Naprostá většina lidí tato rizika každodenně dobrovolně absolvuje.

Chápu, ale promiňte, to úplně není odpověď na otázku. Jsou obavy z pesticidů na místě?

Hlavním rozdílem, proč panují takové obavy z pesticidů, souvisejí patrně s tím, že si lidé jejich rizika nedovedou vyhodnotit.

Chci zdůraznit, že pesticidy jsou nejpodrobněji posuzované chemické látky z těch, s nimiž přicházíme do styku. A povolovací systémy v zemích EU jsou jednoznačně nejnáročnější a nejpřísnější na světě.

Pesticidní přípravky používáme proto, abychom vyřešili závažný problém pěstovaných rostlin. V EU i jinde ve světě stanovujeme podmínky, které mají minimalizovat nezamýšlené účinky těchto aplikací, a vytváříme systémy inspekce, které mají odhalovat a trestat přestupky a tím od jejich páchání odrazovat.

V EU musí všichni uživatelé absolvovat pravidelná školení a zkoušky, které mají zajistit, že mají dostatek informací o tom, proč je správná aplikace důležitá a jak ji zajistit. Aplikační technika prochází pravidelným povinným testováním. Zároveň ve všech zemích EU organizujeme systémy monitoringu, abychom věděli, jak vypadá reálná situace v praxi, a jestli hodnocení přípravků, podmínky jejich aplikace, systémy školení a další požadavky vedou či nevedou k cílové úrovni bezpečnosti.

Takže?

Občané České republiky jsou chráněni stejně, jako občané ostatních zemí EU. Spotřeba přípravků je v ČR nižší, než ve většině ostatních členských zemí. Čeští pěstitelé jsou v porovnání s pěstiteli jiných zemí dobře vzdělaní a tradičně disciplinovaní.

Takže vaše obavy z chyby zemědělce nebo dosud neznámých rizik by, každopádně, měly být nižší než obavy občanů jiných zemí Evropské unie, a mnohem nižší než obavy občanů naprosté většiny ostatních zemí světa.

Přečtěte si také |



Škodlivost pesticidů vychází z aktuálního vývoje poznání, ale politická rozhodnutí tu spíše škodí, říká Daniel Jurečka, ředitel ÚKZÚZ

reklama

Ekolist.cz se teď neobejde bez vaší finanční pomoci.

Jde o neziskový web zaměřený na životní prostředí. To se prostě samo nezaplátí:) Děkujeme

Jednorázově	<input checked="" type="checkbox"/> Měsíčně
--------------------	--

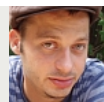
Příspěv v Kč: [Jiná částka](#)

50 Kč	100 Kč	1 000 Kč
--------------	---------------	-----------------

Darovat

zabezpečeno Darujme.cz

Radomír Dohnal



Autor je spolupracovníkem
Ekolistu.cz.

